

Nadprodukcija tepe Združene države

PRED NOVO KONFERENCO LIGE NARODOV

Grandi odpotoval v Washington

KITAJCI TEPENI V TRIDNEVNI BITKI

Volilci v New Yorku odobrili graft

ŠPANSKA SKUP- ŠČINA PRIČELA S ČIŠČENJEM

Nadprodukcija tepe Združene države

Presežna proizvodnja tepe v Združenih državah je postala resen problem. Kako "zdravi" Rdeči križ Ameriko.

Pittsburgh, Pa. — (FP) — V Ameriki je vsega preveč: preveč tepe, preveč železa, preveč tovornjakov, preveč tovornjakov in preveč tovornjakov. Zgodnje je bilo glavni predmet, kateremu so si belile glavo bolne strežnice na konvenciji združenih organizacij.

Kam z nadprodukcijo bolni-
v kako jo ustaviti? Ta
konvencija ni rešila tega vpraša-
ja. Ugotovila je, da je veli-
ko tovornjakov brez dela, da je le-
to 20,000 oseb graduiralo v tem
delu in da je precejšen del A-
merike bolan, ki sicer potrebuje
tepe, ampak tega ne more.

Paradoške situacije niso
le zapostavljale nekatere delega-
cije, ki so vpraševale, zakaj se
ni poslojilo brezposelnih strež-
nic, ki je vendar dela za vse do-
bi. Bilo jim je pojasnjeno, da
dobri volji se ne da živeti in
da potrebna sredstva za upo-
tepeh te strežnice.

Na konvenciji je bilo poročano,
da mnoge dobrodelne organiza-
cije, tovarne in ustanove odpu-
šajo strežnice radi znižanih do-
hodkov kot rezultat gospodarske
krize. Ravno tako tudi, da je
delo eno največjih vpraša-
nj, kako skrbeti za ljudsko
hrano, ki se rapidly poslabša-
in bo najhujše v prihodnji zi-
rni podhranjenosti in po-
stati.

Janet M. Geister, direktorica
American Nurses asociacije,
je obžalovala, ker zadnji
prejeli ni obnovili vladne apro-
bacije in svrhu materinske oskrbe,
katero dajatev je vlada pri-
šla Sheppard-Townerjevo po-
stoje. Za to stvar ni bilo denar-
ja, ki je pa dovolj za civil-
ne zdravstvene in streljanju, v kate-
rih je kongres na pritisk
ministrice doloci enako vsot-
ni, ki je bila prejšnja leta za ma-
matinsko oskrbo.

Med strežnicami je govorila
Miss Mabel Boardman, taj-
nica Rdečega križa. Njen govor
je bil posebno zanimiv za lju-
di, ki so zanimajo za narodno
hrano, kateri pravimo patrioti-
zma in "standpatizem." Naglasila
je, da stališče ministrice, da
položnost zvezne vlade lečiti be-
po deželi, ampak morajo za
skrbeti posamezne občine. In
Rdeči križ tudi ne more poma-
gati, ker trpe radi e-
konomske boleznin in posledice kri-
ze ne radi "šibe božje."

Ma pa dovolj denarja za "pa-
triotično" delo med prebivalci
Združenega East Sida. Zanimajo
otroke "socialističnih star-
šev, ki so prišli iz Rusije" katere
patriotizma. Rdeči križ je or-
ganiziral krožke teh otrok, kate-
re poučuje o državljanstvu — o
patriotizmu. "Da bi videli ameri-
kanske zastave, katero so naredili
jim dovolimo, da le poma-
delajo na zastavi, nekaj da-
neka jutri kot nagrada za
obnašanje. Te otroke učita
"service," je pojasnila
Miss Rdečega križa.

Ma lačne rudarje Rdeči križ ni
može pomagati, ravno tako tudi ne
stradajoče brezposelne v me-
lu. Ma pa za poučevanje
mladino in za iz-
boljšanje socialističnega vpli-
va kolonijah tujerodcev.

Eksplozija ubila dva delavca

Charleston, W. Va. — Dva de-
lavca sta bila ubita, trije drugi
ranjeni v eksploziji, ki se je
pripletala v tovarni Carbide &
Carbon Chemicals Corp. v South
Charlestonu.

**Socialistično gibanje se
širi**

Stranka organizirala 38 novih
klubov v treh mesecih. — So-
deluje tudi v obrambi kentuck-
jskih rudarjev

Chicago. — V zadnjih treh me-
secih je bilo organiziranih 38 no-
vih socialističnih klubov v 19 dr-
žavah, pravi strankin tajnik Cla-
rence Senior v poročilu eksekuti-
vi, ki je te dni zborovala v Bos-
tonu.

"Ta porast je rekord v življe-
nju stranke v zadnjih letih. Naj-
bolj značilno je to, da v večini
držav, kjer so se organizirali no-
vi klubi, ni bilo nobene organi-
zacije, ki bi nudila iniciativno tem
skupinam."

Gibanje je najbolj oživilo
v državi Washington in Idaho
— v zadnjih šestih letih sta
bili obe državi mrtvi za stran-
ko. "Na polju strankinih aktiv-
nosti je bilo tudi zadnje po-
letje izjema. Medtem ko je prejš-
nja leta v poletnem času agitaci-
ja zastala, ni bilo letos nobene
"depresije" v strankinih aktiv-
nostih," pravi Senior.

Stranka sodeluje tudi s Sploš-
nim obrambnim odborom s se-
dežem v Chicagu, ki je prevzel
obrambo rudarjev v Kentuckyju.
V interesu teh rudarjev je stran-
ka v Pennsylvaniji organizirala
večje število shodov, na katerih
je nastopil W. B. Jones, tajnik
rudarske unije v Evansu, Ky.,
ki je pod bandom \$20,000 in ob-
tožen vseh možnih prestopov
— od umora in kriminalnega sin-
dikalizma do shajanja in združev-
vanja.

Obravnava proti tem rudar-
jem se prične 18. novembra in
med prvimi bo na vrsti tudi Jones.
Ako bodo spoznani krivim,
čaka te rudarje — okrog sto po-
stevilo — težka zaporna kazen
in nekatere tudi električni stol,
ker hočejo Ford-Insull-Peabody
in U. S. Steel interesi, ki imajo
premogovnike v harlanskem dis-
triktu, nemoteno kraljevati in iz-
koriščati rudarje.

Jones je sedaj v New Yorku,
kamor je šel, da dobi pri delav-
stvu podporo za svoje preganja-
nje in persekutirane tovariše. Bil
je tudi v Chicagu in pridobil Ci-
kaško delavsko federacijo, ki je
med svojimi unijami pričela zbi-
rati prispevke v obrambni fond.

**Protižidovski izgredi v
Varšavi**

Večje število oseb ranjenih v
pouličnih bitkah

Varšava, 7. nov. — Protižidov-
ski izgredi so večer izbruhnili
z novo silo in rezultirali v pou-
ličnih bitkah, v katerih je bilo
nad šestdeset židov in drugih,
ki so izgledali kot židje, ranje-
nih. Izgredniki niso delali nika-
ke razlike in so pretepali moške
in ženske, trgali jim obleke in
jih vlačili iz trgovin in privat-
nih stanovanj na ceste.

Židje so se tudi organizirali ter
odbijali napade. Šele ko je prišla
policijska, je razgnala izgrednike
in tako preprečila nadaljnje pre-
livanje krvi.

M. Lukasiewicz, soproga deka-
na varšavske univerze in katoli-
čanka, je bila tudi tepena, ker so
je izgredniki smatrali za židinjko.
Dijaki so igrali glavno vlogo v
izgredih. Notranji minister je
tako zatvoril univerzo in infor-
miral židovske poslance v parla-
mentu, da bo vlada napela vse
sile, da prepreči nadaljnje izgre-
de in kaznovala voditelje proti-
židovskega gibanja.

Eksplozija ubila dva delavca

Charleston, W. Va. — Dva de-
lavca sta bila ubita, trije drugi
ranjeni v eksploziji, ki se je
pripletala v tovarni Carbide &
Carbon Chemicals Corp. v South
Charlestonu.

**Grandi odpotoval
v Washington**

Razorožitvena konferenca bo
glavni predmet razgovorov s
predstavniki ameriške vlade

Rim, 7. nov. — Zunanji mini-
ster Dino Grandi se je v družbi
svoje soproge in diplomatskega
štaba devetih članov kot osebni
emisar diktatorja Mussolinija
vkrkal na parnik v Napoli, ki
ga danes odpelje proti New Yorku.
Njegov poset v Washingtonu
je vrnitev obiska državnega taj-
nika Stimeona, ki se je prošlo
poletje oglašil v Rimu in imel
konferenco z italijanskimi dr-
žavniki.

Načrti glede razorožitvene
konference, ki se odprli v febru-
arju p. l. v Ženevi, bo glavni
predmet razgovorov med ameri-
škimi in italijanskimi državni-
ki v Washingtonu. Razgovor se bo
tikal tudi kontroverze med Fran-
cijo in Italijo glede pomorske raz-
oročitve. Italijansko - francoski
dogovor o tem vprašanju je bil
odgojen v zadnjem trenutku in
preliminarna poravnava tega
vprašanja je važnega pomena,
kajti od tega zavla uspeh pri-
hodnje razorožitvene konference.

V odgovornih vladnih krogih
se vzdržuje mnenje, da Grandi
popolnoma soglašja s stališčem
predsednika Hooverja, da eden
glavnih faktorjev v obstoječi
svetovni ekonomski krizi izvira
iz velikanskih izdatkov za obo-
roževanje in mednarodnega ne-
zaupanja ter bojani, da bi moč-
no oporoženi narodi izrabili to
oročje za napad na šibkejšo dr-
žavo.

Predno je Grandi odpotoval iz
Rima, je imel daljšo konferenco
z Mussolinijem, toda podrobno-
sti razgovora niso bile objavlje-
ne.

**Nebraska postaja trdnjava Pub-
lic Ownership lige**

Lincoln, Neb. — Farmarji in
delavci v Nebraski so se v več-
jem številu pričeli organizirati v
Public Ownership ligi. Njen or-
ganizator Harry M. Lux pravi,
da bo organizacija v enem letu
štela v tej državi 50,000, ako se
načrti uresniči. Stranka takoj
potrebuje pet zmognih organiza-
torjev — oseb, ki razumejo po-
men ljudskega lastništva in ima-
jo organizatorske sposobnosti,
pravi Lux.

On tudi pravi, da je depresija
odgovorna, da se prebivalci v Ne-
braski pričeli misliti. Kontrak-
torji pri gradnji cest plačujejo
le 30 centov na uro, dasi so de-
lavcem obljubili 45 centov. Dela-
ti morajo od 13 do 18 ur na dan.
Lastniki žitnih elevatorjev pla-
čujejo farmarjem koruzo po 17
in 18 centov za bušel. 17 bank
je zaprlo vrata v enem tednu.
Neka farma v bližini Lincoln, ki
je vredna \$350 na akro, ni na
javni dražbi imela niti enega
kupca.

**KITAJCI TEPENI
V TRIDNEVNI
BITKI**

Japonci prisilili močnejšo kitaj-
sko posadko na umik. Vojaška
letala igrala važno vlogo. So-
vjetski komunisti apelirajo na
delavce vsega sveta, naj pod-
pirajo kitajski proletariat

Tokio, 7. nov. — Tridnevna bit-
ka med japonskimi in kitajskimi
četami v bližini reke Nonni v
provinci Heilungkiang, Mandžu-
rija, je končala večer, ko so ja-
ponski posadki prišli na pomoč
letalci iz Taomana in pogнали Ki-
tajce v beg ter potem okupirali
strategično pozicijo.

Japonski protinapad se je pri-
čel jutraj in par ur pozneje so
se kitajske črte pričele krhati.
Japonski aeroplani, ki so metali
bombe, so demoralizirali Kitajce
in napravili veliko zmešnjava.

Japonska sila je bila primeroma
šibka napram kitajski posad-
ki, ki je štela več kot štirideset
mož. Japonci so imeli tri kompa-
nije infanterije in kompanijo ka-
valerije, skupno manj kot pet-
sto mož. V bitki je padlo več kot
dvesto mož na obeh straneh.

Moskva, 7. nov. — Komunistič-
na internacionala je večer izda-
la oklic na delavce in zatirana
ljudstva v kapitalističnih dr-
žavah, v katerem jih poziva, naj
dajo aktivno podporo kitajsko-
mu proletariatu v njegovem kon-
fliktu z Japonsko radi Mandžu-
rije. Eksekutivni komitej komu-
nistične internacionala je izdal ta
poziv na predvečer proslav šti-
rinajste obletnice oktobrske re-
volucije.

"Ta vojna proti kitajskim de-
lavskim masam," je rečeno v o-
klicu, "je vojna proti nam in o-
fenziva proti sovjetski republi-
ki. Organizirajmo masno revo-
lucionarno gibanje proti tej vojni
in za združeno neodvisno sovjetsko
Kitajsko."

"Voditelji kapitalističnih držav
v bojazni pred bližajočo se pro-
letarsko revolucijo iščejo izho-
da. Imperialisti so pričeli vojno
na Daljnem vzhodu, kjer upajo
najti izhod. Razredni boj postaja
čedalje ostrejši.

"Neglede na stališče, ki ga bo-
do drugi narodi zavzeli napram
Kitajski, bo sovjetska Rusija na-
daljevala s svojo politiko ter spo-
štovala mednarodne pogodbe in
zagovarjala neodvisnost Kitaj-
ce."

Bogata družba reducirala mezde

Philadelphia, Pa. — Kljub te-
mu, da Addressograph kompani-
ja še ni občutila krize in je v tej
depresiji faktično povečala pro-
met in izkazuje dobro finančno
stran, je že drugi reducirala
mezde za deset procentov.

**Volilci v New Yorku
odobrili graft**

Demokratski kandidati zmagali.
Število socialističnih glasov v
Manhattanu se povečalo

New York. — (FP) — Dasi je
preiskava v zadnjih tednih odkri-
la velikanski graft in korupcijo
demokratske administracije v
New Yorku, so volilci vseeno gla-
sovali za kandidate tammanit-
skega dvorca.

Norman Thomas, ki je bil kan-
didat za predsednika borougha
Manhattan, je dobil 48,438 gla-
sov. Pred dvema letoma je Man-
hattan dal Thomasu 37,000 gla-
sov. Republikanski kandidat Car-
rington je prejel 68,891, demo-
krat Levy 247,110 in I. Amter,
komunist 1,798.

Prva poročila iz Readinga ka-
žejo, da je fusija demokratov in
republikancev porazila socialisti-
čne kandidate s majhno večino
glasov. Zupan Henry Stump in
koncilman James Maurer, bivši
predsednik državne delavske fe-
deracije, sta bila nosilca sociali-
stične liste.

V Detroitu je bil s velikansko
večino ponovno izvoljen zupan
Henry Murphy, katerega so silno
napadali Fordovi interesi, ker je
po njihovem mnenju potratil pre-
več mestnega denarja za podpi-
ranje brezposelnih.

Najpomembnejša značilnost
prošlih volitev je v tem, ker je
kontrola nižje kongresne abnor-
ce prišla v roke demokratov.

**ŠPANSKA SKUP-
ŠČINA PRIČELA
S ČIŠČENJEM**

Poslanec, ki je bil obtožen ko-
rupcije, izključen iz zbornice.
— Klerikalci navalili na gle-
dališče

Madrid, 7. nov. — Ustavodaj-
na skupščina je večer pričela s
čiščenjem, ko je zvedela, da je
eden njenih članov zapleten v ko-
rupcijo. O tem se je razpravljalo
na tajni seji, katera je rezultirala
v izključenju Emilianu Iglesiasa,
sa, voditelja radikalne republi-
kanske stranke.

Iglesias, desna roka sunanje-
ga ministra Llerrouxa, je bil ob-
tožen, da je ponudil 25,000 pe-
set (\$2,200) nekemu članu ko-
muniste, ki je uvedla prelasko v
skandale monarhističnega reži-
ma, da reši kočo Juan Marcha,
tobačnega magnata in enega naj-
bogatejših moč v Španiji.

Podkupnina je bila ponudena,
da se reši Marcha pred prosekui-
cijo na obtožbo ilegalnih trgov-
skih transakcij v Maroku za ča-
sa diktatorja Primo de Valera.
Iglesias je dejal, da je bil ta de-
nar izročen njemu za ustanovi-
te republikanskega kluba in ne
za podkupnino, toda skupščina je
bila drugačnega mnenja in je Igle-
siasa izključila.

Medtem ko so poslanci počisti-
li parlament, je skušala katoliška
mladina počistiti gledališče, v
katerem se je igrala republikan-
ska elita, da vidi dramo, katero
je aplaudiral znameniti španski no-
velist Ramon Perez de Ayala, se-
danji španski poslanec v Londonu,
in v kateri satirizira življe-
nje v jesenskem kolegiju.

Krog sto katoliških mladincev,
med njimi mnogo aristokratov,
je vdrlo v gledališče, da rasbi-
ljejo uprizoritev protijesuitke
igre. Nastala je bitka, v kateri
so bili klerikalci premagani in
nekateri od njih odvedeni v zap-
por.

**Pomožna akcija za ru-
darje**

Socialistični pomočni odbor skr-
bi za 1200 rudarskih družin v
zapadni Penni

Pittsburgh, Pa. — Pomočni or-
bor socialistične stranke v Penn-
sylvaniji se vedno skrbi za 1200
rudarskih družin v zapadnem de-
lu države. Družine so raztresene
v 38 kempah v petih okrajih. Ker
ima vsaka družina, ki je na listi
za podporo, povprečno pet otrok,
je v resnici 7200 oseb odvisnih od
podpore tega odbora.

Vse delo se vrši brezplačno in
podpora se razdeljuje nepristran-
sko. Tudi distribucija ne stane
odbora ničesar, ker prispevke
razvažajo brezplačno člani stran-
ke, ki imajo avtomobile. V naka-
terih naselbinah obstajajo ru-
darske kuhinje, kjer je oskrba
najbolj ekonomična. Primanjku-
je ne samo živil, ampak tudi o-
leke in obute.

Večina prispevkov v blagu in
gotovini prihaja izven zapadne
Pennsylvanije. Pošiljajo jih lo-
kalne pomožne skupine, ki jih je
stranka organizirala širom deže-
le, kjer ima postojanke. Nekdo
iz pacifičnega obrežja je odboru
poslal \$350 s pripombo, da jih
je podedoval. S prihodom zime bo
potreba še veliko večja kot je
bila v poletnih mesecih, ker tisoč
rudarjev so za ohranitev živ-
ljenja absolutno odvisni od zu-
nanje pomoči.

**Črnel postajajo rdečkarji ali
skebi**

Baltimore, Md. — Ameriški za-
morci, katere je industrijska kri-
za še bolj pritiskala ob steno kot
belopoltni delavci, postajajo
rdečkarji ali pa skebi, pravi "As-
ro-American," zamorski časopis.

Ako ni delavskih nemirov, so
v tovarnah prvi, ki so odalovlje-
ni. Z ozirom na stavkolomstvo
pravi časopis, da so za to največ
odgovorne unije, ker črncem za-
branjujejo vstop. To je resnica
posebno v tekoči stavki prista-
niških delavcev v Bostonu, kate-
rih ments so zavzeli zamorski
stavkolomci, meni časopis. Med-
narodna unija pristaniških de-
lavcev je ena izmed organizacij,
v katero imajo vstop le belopol-
ci. V Bostonu se to sedaj britko
maščuje nad stavkarji.

**Spominske svečanosti na grobo-
vih žrtv rudniške nesreče**

Cherry, Ill. — Prebivalstvo te-
ga mesta bo prihodni petek po-
častilo spomin 286 rudarjev, ki
so 13. novembra l. 1909 postali
žrtve požara v tukajšnjem pre-
mogovniku. Družine žrtv, ki so
se izselile iz tega kraja, se bodo
vrnile na ta dan v Cherry in pri-
sostovale svečanostim na pokop-
ališču.

Izredno toplo vreme

Chicago, 9. nov. — Večera-
nji dan je bil najtoplejši 8. no-
vember v zgodovini čikaškega
vremenskega urada. Toplomer je
ob treh popoldne kazal 73 sto-
pinj.

Toplo vreme je prevladovalo
tudi na zapadu. V Omah, Neb.,
je toplomer kazal 80 stopinj, v
St. Louisu, Mo., in Pierrefu, S.
D., pa 82 stopinj.

Nova industrija raste v Magnitogorsku, Rusija.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE MARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna: za Združena države (vseeno Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrti leta; za Čehoslovaško \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za Avstrijo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Czechoslovakia \$7.50 per year, Austria \$9.00 per year.

Členi plačujejo po dogovoru. — Recepti se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts will not be returned.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

3657-59 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Ljudje in stroji

Kadar se hočejo zagovorniki ameriškega kapitalizma dobro pobahati, pravijo, da v normalnem letu (zadnje njihovo normalno leto je bilo 1929) znašajo splošni dohodki v Združenih državah okoli sto milijard dolarjev. Šestdeset milijard dolarjev vzamejo delavci v mehaniki, ostalih štirideset milijard pa vzamejo farmarji, trgovci, razni profesionalci, javni uradniki in lastniki industrij v vseh mogočih formah dohodkov.

Recimo, da je to res. Natančne vsakoletne statistike o tem ni. Pa recimo, da je tako. Delavci in farmarsko prebivalstvo Amerike šteje nad sto milijonov, koliko pa vsi ostali skupaj? Približna razlika bo 90 in 10 odstotkov. Leto 1927, ki je bilo na višku "prosperitete", je znašala povprečna letna mezda ameriškega delavca \$1300. Vsa 60 milijard dolarjev je ogromna, ampak razdeljena med veliko maso delavcev, koliko pride na vsakega? Prej omenjena vsotica!

Taka je ekonomska demokracija Združenih držav. Štirideset milijard dolarjev letnih dohodkov vzamejo večinoma lastniki industrij, bank in veletrgovin. Zelo majhna manjšina poseduje ogromno večino ameriškega bogastva. To je tista manjšina, ki poseduje sredstva produkcije.

V današnji dobi se producira dobro — vse, kar človek potrebuje za svoj obstanek — s stroji. Človeška bitja so vedno manj važen faktor v sistemu proizvajanja dobrin. Avtomatična mašinerija, ki ima več sposobnosti in sile kot vsak posamezni človek, producira danes vse forme bogastva. To je približno. Produkcija je danes ultramoderna in znanstvena. Težko in grdo delo je odpravljeno. Napredek je velikanski. V enem dnevu se producira več dobrin kot se je moglo prej z rokami v enem letu. In napredek avtomatičnih strojev gre dalje. Vedno več strojev je in vedno bolj so. Vse industrijski razvoj gre za tem, da se človeški faktor — masa delavcev — popolnoma odpravi iz avtomatične tovarne.

Tak je napredek na strani produkcije. Logično in pravilno bi bilo, da gre sporedno tudi napredek distribucije ali razporeditve bogastva, ki ga producira moderne mašine na znanstveni način. Čim več je strojev, tem manj bi moralo biti delovnih ur za posameznega delavca; čim več je blaga in bogastva, tem večji bi moral biti zaslužek delavca. Vsek novi stroj, ki poveča produkcijo, bi moral obenem znižati delavcu delovnik in zvišati njegovo mezdo. Na ta način bi se bogastvo v obliki dobrin in komforta razširilo na vsa ljudska maso in nikomur, ki je zdrav in hoče delati, bi ne smelo ničesar manjkati. To bi moralo biti davno biti, če bi napredek distribucije korakal paralelno z napredkom produkcije.

Ali pa je tako? Ne. Distribucija je še vedno v svojem primitivnem stanju kot je bila pred strojno dobo. Delovnik se silno počasi krepi in meza silno počasi raste nekaj časa, nato pa pade pod eksistenčni minimum. Povprečni delovnik za Ameriko je še vedno 59 ur v tednu, dočim je dela komaj za 30 ur, če bi hoteli stalno uposliti vse delavce v deteli — in to le za kratko dobo, ker stroji se množe. Delavce roke ne morejo konkurirati z mašinami in nekega dne se bodo znašli vsi zunaj tovarne; izrinjeni bodo iz industrij kakor je bil konj s ceste, ko je prišel avtomobil.

Vsek delavci, ki kolikar razmišlja, ve vzroke. Stroj, ki je privatna lastnina, je proletstvo za delavce, medtem ko je socializiran stroj njegovo največje blagostanje. Distribucija dobrin in bogastva je krivična radi tega, ker je stroj privatna lastnina. Stroj je posestevljen ali postotno bogastvo in 80 do 90 odstotkov tega bogastva obdrži lastnik stroja, drugo — komaj drobtinica — gre pa delavcem, ki obratujejo stroje. To je največja socialna krivica.

Edina odprava, da se delovnik stalno znižuje, meza pa stalno zvišuje. To odpravi brezposelnost in razširi bogastvo med maso. To mora trajati toliko časa, da se lastništvo mašinerije ne bo več izplačalo privatnim lastnikom in prisiljeni bodo prepušteni ga družbi. Za ta prehodni proces pa mora biti delavski razred dobro organiziran in končno se mora organizirati družba na čisto nov način.

Stroj ne sme biti sovražnik, pač pa dobitnik človeštva. To pa more biti le tedaj, ko bo koristil vsem ljudem, ki opravljajo koristno delo. Človek mora kontrolirati stroj — ne stroj človeka!

Glasovi iz naselbin

Zanimiva beležke iz raznih krajev

(Dopisovalci in poročevalci domačih vest, ki jih Prosveta prinaša dnevno v koloni "Glasovi iz naselbin," naj vselej podpisujejo svoje polno ime in navedejo kraj naslov, kar naj znaša, da jasno kaže za svoj prispevek. Poročila in dopisi naj bodo jedrasti, kratki in resnični; spisi pa morajo biti v dostojnem tonu. Na anonimna pisma in dopise se ne bomo odzvali.)

Moji vtisi z obiska

Detroit, Mich. — Na 19. okt. mi je bila dana prilika, da si ogledam slovensko metropolo, katero sem tudi izkoristil. Sod. F. Česen, star Clevelandčan, sedaj Detroitčan, je dobil brezplačne počitnice za en teden ter se namenil obiskat svoje prijatelje v metropoli. Povabil me je, naj prisledim in mu delam družino, kar sem radevolje sprejel, ker sem si zmeraj želel, da si od bližje ogledam to slovensko naselbino.

Vreme je bilo zelo lepo, ko sva se poslavljala iz Detroita. Sonce je pošiljalo svoje tople žarke in spreminjalo listje po drevesih v zlatomrno barvo in rdečilo jabolka, da so izgledala kot ustnice mladih devojč. Res, romantičen pogled. "Škoda, da nisem artist," sem si mislil, "da bi naslikal to naravno krasoto." Lepa tlakovana cesta se vije od Toleda do Clevelanda skozi ob Errijskem jezeru. Zelo lep pogled, ki ostane potovalcu v spominu, naredi Sandusky zaliv, kateri je eno miljo dolg in preko njega je zgrajen most in nasip; tu je treba plačati 50c mostnine od avtomobila za prevoz čez. Če je treba plačati kaj plačati, mi ni znano.

Vožnja z avtomobilom je zelo prijetna skozi obrečne naselbine, kjer se hišice skrivajo med košatimi drevesi; kot pliščeta pod kobiljo. Po peturni vožnji sva srečno dospela v Cleveland. Kakor da bi se iz sanj prebudili, ko sem se spet znašel v mestnem ropotu, na katerega sem bil docela pozabil v peturni vožnji ob tihem jezeru. Prišli smo v Cleveland, sva se ustavila pri Česnovih starših, okrajčala si potni prah, se počisto okrepčala in že prvi večer, začela z obiski. Kar se mene tiče, bi bila z obiski hitro končala, ker nisem imel dosti osebne, poznanih rojakov in sodergov kot jih imam danes; več ti stih, ki sem jih poznal poprej samo iz dopisov po imenu, jih danes poznam osebno in sem zelo ponosen na to.

Lahko bi tudi podal moje vtise o razseplenju enotnih vrst, ker sem silil ob svojo zvonjo, ali jaz mislim, da se bo sčasoma stvar razčistila in poravnala, kar je že leti, da se čim prej zgodi, ker aloga je potrebna za delavsko ustanovo. Sami boste sprevideli, da vam je enotno delo potrebno, ker slovenske vrste se zmeraj bolj krepijo radi omejenega naseljevanja. Torej nove moči se bo morale vzgajati iz tu rojene mladine, in to nalogo bodo morali prevzeti stari sodergi; dela bo dovolj za vse. Ako bi že sedaj delali skupno in v prid delavstvu, bi lahko pokazali da Slovenci tudi nekaj štejejo. Izvolitev delavskih kandidatov bi pokazala, da se Slovenci zavedajo svoje dolžnosti. Od takih zastopnikov bi tudi lahko zahtevali, da delajo v prid delavskim masam, ker bi bili njim odgovorni, kar kandidati rep. in dem. niso; oni morajo tako delati kot jim strankini bosi zapovedo. Nagraditi prijatelje in kaznovati sovražnike, je stara taktika A. D. F., ki se je dosedaj še zmeraj pokazala škodljivo delavstvu. Ti delavski prijatelji obljubijo modrinu z neba pred volitvami, potem ko so izvoljeni ti pa povedo — pla me v uho. Pa se še dobijo rojaki, ki zagovarjajo to pogubonošno taktiko.

Čas nam je hitro potekal in dosti zanimivih stvari, katere bi si bil rad ogledal, je šlo mimo mene. Morda mi ne bo nikoli več dana prilika, da si jih ogledam. SND na St. Clairju je gotovo v pohos vsem Slovincem v Clevelandu in sploh vsem slovenskim narodu v Združenih državah, ker to je največja stavba kar jih poseduje slovenski živel v ti deželi. Imel sem tudi priliko slišati originalni pevski zbor "Zarja", ki se pridno vešča za proslavo 15-letnice obstoja. Ogledal sem si tudi SDD v Collinwoodu; tudi zelo lepa stavba (nekaj takega potrebujemo v Detroitu).

Dnevi so hitro potekali, čas ločitev se je bližal in černo, deževno jutro je našo poslovitev še pospešilo. Vožnja nazaj v Detroit ni bila tako lepa. Galebci so

letali visoko v zrak in se počasi spuščali na jezersko gladino; imeli smo nekaj časa dež, nekaj časa pa sonce, in tako je šlo naprej: dež sonce, dež sonce, skozi do Toleda. Od tu naprej je bilo lepo vreme in sva srečno dospela nazaj v Fordovo kraljevstvo, kjer se cedi med in mleko — za Forda in njemu enake — delavce pa sline. Tem potom se zahvalim vsem za prijazen sprejem in za izkazano gostoljubnost, posebno pa družini Česen za trud in naklonjenost.

Joe Korsic.

Predavanje Ane P. Krašne v Chicagu

Chicago. — Zadnji petek ob osmih zvečer se je zbrala v dvorani SNPJ lepa družba — gornja dvorana je bila polna — slovenskega občinstva, zlasti je bilo precej žensk in mladine, da sliši Ano P. Krašno iz Johnstowna, Pa., ki je prvič nastopila med nami kot predavateljica. Pravzaprav je soderžica Krašna prva Slovenka, ki kot socialistka in svobodomiselka predava našemu delavstvu, posebno našim ženskam, po naselbinah. Naši čitatelji jo že nekaj let poznajo po njenih spisih v Prosveti, Mladinskem listu, Proletarcu in Družinskem koledarju, njenih mehkih, toda toplih in iskrenih pesmih, povestih in člankih, a zdaj smo se prepričali, da je soderžica Krašna izborni talent tudi v govorništvu. Marsikomu, ki jo je morda prišel poslušati le iz radovednosti, ni bilo žal, da jo je slišal. Ona govori mirno, toda beseda ji teče gladko, logično in v lepem jeziku; njena beseda je živa, topla in prepričevalna.

Predavala nam je brez malega dve uri. Predavanje je imelo tri dele. V prvem je orisala splošne delavske razmere v Ameriki in dolžnost naših delavcev, ki naj po svojih najboljših močeh pomagajo spremeniti te razmere. Res je naš narod majhen, kljub temu naše delo šteje kakor največjega naroda, ako je dobro izvršeno. Drugi del je bil posvečen našemu žensstvu, kako je treba, da tudi delavske žene pomagajo k samoosvoboditvi delavskega razreda in s tem se bodo tudi same emancipirale. Predavateljica ni nobena feministka v smislu ameriškega feminističnega gibanja; ona je proletarka, ki se dobro zaveda, da žena ne more terjati kakih posebnih pravic, toda delavsko dekle in delavska žena

se mora boriti in udeleževati s svojimi ljubimci, soprog, sinovi in brati vred in v tem boju bo našla vso tisto enakopravnost, ki ji je potrebna kot svobodnemu in proletarsko kulturnemu človeku. Predvsem je delavskemu dekletu in ženi potrebna delavska izobrazba. Stara tradicija je bila, da žena spada v kuhinjo, otročnico in cerkev in edino delavska izobrazba jo lahko osvobodi iz te, za žensko sramotne sužnosti. — V tretjem delu je s. Krašna govorila mladini v lepi angleščini. Mlada predavateljica je prišla v Ameriko šele po vojni — iz Vipavske doline, kjer je videla vso grozoto vojne — za to je naravnost čudovito, kako je v nekaj letih osvojila angleški jezik v govoru in pisanju tako izbornost, da se ji na besedah nič ne pozna, da je tujezemka. Na mladino je apelirala, naj se organizira in izobrazuje v delavski smeri ter se tako pripravi za svoje bodoče naloge v življenju.

Predsedoval je Fr. Zajc, ki je po kratkem govoru predstavil predavateljico. Prej je govoril par minut tudi Johnny Rak, tajnik mladinske sekcije kluba št. 1, ki je apeliral na mladino, naj se pridruži. Po predavanju je bila zabava v spodnji dvorani. V soboto je s. Ana P. Krašna predavala še v West Allisu, Wis., in s tem je zaključila svojo turnejo po srednjem zapadu. Bila je tu tri tedne in imela je sedem predavanj, namreč v Milwaukeeju, Sheboyganu, Waukeganu, Springfeldu, La Salle, Chicagu in West Allisu. Povsod je imela obilno udeležbo, zlasti s strani žensstava. Upajmo, da še pride med nas. — I. M.

Dopis slovenske farmarice

Holcombe, Wis. — Upam, da ne bo moj dopis sfrčal v uredniški koš, četudi se nisem že dolgo oglašila v javnosti.

Kako se imajo farmarji? Well, naj pričem z vremenom, ki je naravnost krasno po jesen, prav kot nalašč za farmarje. Vse hiti s oranjem. Nekateri so se že spravili na "ta črne" in človek bi mislil, da je vojna z Italijani, zmagali pa so "ta beli".

Letošnji poljski pridelki so že vsi pod streho. Lakote se nam ni treba bati. Vse in vsa letina je lepo obrodila, da si je bila suša precej občutna. Kratki pa smo vedno z denarjem, ker so naši pridelki tako poceni; prodati jih moramo le za par centov. Treba je povedati tudi to, da se vedno dobi dovolj dela na farmi. Posebno dosti ga je seveda v poljetnem času. Takrat moramo nase "šilte" precej potegniti in delati še celo čez čas. Torej v tem oziru ni pri nas nobene krize — o da, imamo jo pa v praznih žepih!

Lahko se trdi, ako bi bili združeni, da tega ne bi bilo, da ne bi

—Federated Pictures.

H. H. Broach, predsednik uni-je električarjev, ki vodi boj z drugo stavbno unijo v Ameriški delavski federaciji.

imeli takih razmer in praznih žepov. Kadar kaj prodajamo, nam drugi postavijo cene za naše pridelke, kadar kupujemo, je pa seveda ravno tako. Če bi pa bili združeni, bi mi lahko postavljali cene našim pridelkom. Vsek drug producent si sam postavi ceno za svoj produkt, samo farmarji ne. Poglejmo na primer Forda. On da ceno "lizi" kakor se mu zljubi, kupci pa jo lahko kupijo ali pa pustijo. Kaj ne bi mogli farmarji tudi tako storiti? Ne, dokler vsek sebi vleče; vse do taktat ne bo nič boljše.

Vzlic temu se pa tudi lahko trdi, da smo v sedanji krizi farmarji na boljšem kot so industrijski delavci. Vsek brezdelja ne poznamo. In pa radi se tudi malo poveselemo, da tako pozabimo na krize in težave. Dne 17. okt. smo bili povabljeni na domačo zabavo in presenečenje, ki je bilo prirejeno rojaku Lukasus Dernovskemu na njegov 50 letni rojstni dan. Zabavali smo se do pozne ure. Partijo je pripravila njegova soproga na Sheldonu, Wis. Rojak Dernovšek je splošno poznan našim ljudem v tem kraju in želim mu, da bi obhajal še mnogo rojstnih dni v tako vesel družbi prijateljev in znancev kot se je to zgodilo letos. Hvala Dernovskovi soprogi za prijaznost in gostoljubnost.

In dne 1. nov. spet zabava! To pot na Willardu, Wis. Zbralo se nas je precej okoliških farmarjev in smo se peljali k našim sosedom na društveno veselico. Imeli smo v resnici obilo zabave in rajanja. Vse je plesalo in skakalo, revmatizem pa je bežal čez plan... Pravzaprav bi se imela vršiti tudi prava "starokrakerska žentev", pa so mi povedali, da se je "nevesta" skesala ter je dala "ženinu" košarico. Kljub temu je bilo obilo veselja, na koše pravega in pristnega veselja in domače zabave za vse navzoče.

Naši rojaki na Willardu so zelo prijazni, uljudni in postrežljivi. Obiskali smo jih tudi na domu. Hvala družini Frank Bergantovi za postrežbo in prijaznost. Lahko se reče, da so skoro vsi willardski slovenski farmarji dobro obstoječi, dobro situirani, kar pač pričajo njihova gospodarska posloja in tudi črede lepših krav ter lepo obdelana polja. V tem so naši rojaki zelo podjetni. Iz šum in gozdov so spremenili zemljo v rodovitna polja — in to v par letih. Treba je bilo mnogo dela in vztrajnosti. In kaj lahko se sedaj pozna, kje žive slovenski farmarji, po njihovih lepo urejenih domačijah in poljih, krasno obdelanih vrtovih in po čistoti.

Ne bilo bi prav, ako ne bi na tem mestu omenila slovenskih deklet na Willardu. So to lepa slovenska dekleta, prave slovenske cvetke. Pa ne le da so lepe in zdrave, ampak tudi pridne so, ne ustrašijo se nobenega dela. Zato pa naj naši slovenski bečlarji in fantje "vržejo" svoje oči na te devojke, zale in pridne. Tudi v tem oziru naj se ravna po znanim slovenskem geslu: svoji k svojim, ker znano je, da Slovence so najboljše. To naj zadostuje za danes, prihodnjič pa spet kaj več.

F. S., slovenska farmarica.

Popravek

Sheldon, Wis. — V št. 256 Prosvete z dne 2. novembra v dopisu od tukaj se je vrnila pomota. Glasiti bi se moralo, da je bil tukaj rojak Frank Novak iz Millatona, Wis., ne iz Milwaukeeja, Wis. — F. L. Dernovšek.

Pogoji živetja

Kisik potrebujemo za dihanje; 70 od kov dušika, kar ga je poleg tega še v redki kisik. Tako običajno menimo; tudi to je tega mnenja. Za malo množino tih plinov pa, ki se tudi nahajajo v zraku, znanost o živetju sploh ni brigala. Kemiki dokazali, da je tega in onega žlahtnega v zraku jako malo — na 1000 litrov zraka de sicer 9.31 litrov argona, neona pa le 0.001 litra, helija 0.005 litra, kripton 0.000006 litra in ksenon 0.0000006 litra. Kemične prvine so tudi najbolj "lene", ne nikdar ne spajajo z drugimi prvini. so bili o brezposelnosti teh žlahtnih plinov kar od vsega začetka prepričani.

Poskusi Amerikanca Hersheyja imeli nepričakovane rezultate. Odkar znali ogromno bogastvo novega sveta na ninkah žlahtnih plinov, tako da s helijem ko polnijo celo zrakoplove, so bili poskušali metnim mešanjem sestavin zraka lahko in čiš in rezultat prvega poskusa je bil netljiv: bele miši so dali v zrak, v katerega je bilo nekaj kisika, nekaj dušika in nekaj kove kisline, ni pa bilo v tej mešanici nobenega žlahtnega plina. Rezultat: miši so v dneh poginile. V drugih kletkah pa, kje primešali omenjeni mešanici še argona, veče poskusne živali veselo naprej. Jasnorej, da igra argon kljub svoji kemični, tivnosti važno, čeprav še ne pojasnjeno v živetju. Če pa zamenjamo 79 odstotkov ka z argonom, je tudi ta mešanica pogubna. Ali ima torej dušik samo to nalogo, rediti kisik? Ali pa vpliva dušik v zraku, ravno na proces živetja? Tudi to ne bi, ker v mešanici, sestavljeni iz 79 odstotkov helija in 21 odstotkov kisika so miši živele mesece, ne da bi oslabele ali obolele.

Mi stojimo tu pred novimi ugankami, jih današnja znanost ne more razložiti.

V Ameriki so vajeni vsa izkustva, prljena laboratorijih, čim prej praktično, ristiti in gotovo bodo v kratkem izdelovali metni zrak za potapljače, za podmornice, rudnike na nov način.

Sladkorja je preveč

Vzrok, da se v gospodinjstvu še vedno di sladkor, so skoraj v vseh državah predavki in trošarine. V resnici je pa sladko ko poceni, njega proizvođači in zaloge pa velike, da si mora sladkorna industrija na moč prizadevati, ako hoče vsega sproti viti na trg. Zaradi tega si pa karteli slanih tovarn v najnovšem času prizadevajo najti novih oddajnih močností za svoj pri proizvod, ker so živilska tržišča že nje nasitena. Prav ta čas se vrše poskusi, ka se sladkor uporablja za impregniranje za apreturo tkanin ter za izdelovanje k. Po nekem drugem novem postopku pa nan vajo pretvarjati sladkor v neko posebno stično maso, iz katere naj bi se izdelovali niki, gumbi, različni električni izolacijski terial in slični predmeti. V najnovšem čas je bila patentirana še neka bolj zanimiva toda. Iz sladkorja naj bi se izdelovali vrste umetna tkanina podobna umetni čevlje iz sladkornega usnja. Dame pa imele torbice iz sladkorja in v njih vsako no drobnarijo iz istega materiala.

Fantazija moderne žene

Mistress Cotton, žena slavnega letalca, Londonu predavala o srečnem zakonu, pr je z možem odrinila na večmesečno znanst potovanje: po naročilu kanadske vlade b raziskovala in fotografirala slabo pozn ameriško severno obalo. Gospa Cotton je la, da je mogoč popolnoma srečen zakon s še nimata zakonca lastnega doma, stalnega vališča. Prepričala se je o tem kot stalna ževa spremljevalka po njegovih potovanjih.

"To se vam bo čudno zdelo," je izv predavateljica, a "v resnici navziti tako domače ognjišče ženo in mater skrbeti za spodinjstvo in deco. Mož ostane vedno krajšan in se ženi odtuji. Midva nimava benega doma, stalno letava po divjih del in si želim samo, da bova tako letala vse ljenje. Zakonca, ki hočeta ostati srečno ameta predolgo šditi na enem kraju. Č mata sredstev za potovanje, stanujeta lah hotelu ali naročata hrano pri gospodinji, bo izgubila žena lastne duševnosti in po žrtve malenkostnih domačih skrbí. Svo je najvišja sreča. Vsek človek si želi i vnost. Samo ona žena, ki uživa neodvisn skupno s možem, mu bo vse življenje zvesta in srečna tovarišica."

Popolne ženske ni

Vodja medicinskega zavoda za podaljš življenja v New Yorku je izjavil, da spada stena popolne ženske med bajke in da je zelo neverjetna. V zadnjih 12 letih so v govem zavodu zdravniško preiskali kak 100,000 zastopnic lepega spola, toda med n bilo niti ene, ki bi jo bilo mogoče z adri škega ali estetskega stališča proglasiti za polno.

—Federated Pictures.

Velika vojaška letalca za metanje bomb na mesta na manevrih nad Atlantic Cityjem. Zdaj mečejo le papirnate bombe.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

Uboj v Ljubljani

Ljubljana, 19. okt. 1931.

Uboj, v nedeljo zvečer, se zgodil v Šiški pri mitnici u-
navadnega prekrasnega pi-
Štirje fantje so se v Weis-
gostilni nekoliko napili, na-
proti pol 8. uri zvečer od-
mestu. Pri mitnici so se
štirim hrvatsko govo-
njem, ki so bili prav ta-
jeni. Eden teh delavcev je
v roki steklenico vina. Pa je
Leopold Podobnik od pr-
zabe, uslužben pri spedi-
Turka, v šali pobaral
znanca s steklenico, naj
piti. Neznane pa ni razu-
me, marveč je brž potegnil
v pljani objestnosti gro-
njim. Podobnikov tovariš
Garbas, uslužben za hlap-
spediterju Pečarju, pa je
zanu dejal, naj ne bo tako
je naj skrje nož. Nezna-
je brž zamahnil z nožem
Garbasu, mu rani vrat in
šilo, da je Garbas takoj
na tla ter onemogel. Iz-
mu je brizgala kri. Nezna-
je zabodel še Podobnika
v roko ter nato s to-
vred izginil v temo. Ga-
in Podobnika je reševalni
prepeljal takoj v bolnico,
je Garbas kmalu po pre-
podlegel poškodbam — izkr-
je. Podobnik pa bo lahko
zapustil bolnico. Kdo so
delci, se ne ve. Stražnik u-
in izginil v temo in jih ni
več zaslediti. Iščejo jih.

Čakovek vrhu pri Sv.

Čakovek vrhu pri Sv.
v Slovenskih gorah je
v nedeljo v neki vinčarji
se nato razširil še na sosed-
st, ki so stale teano druga
drugi. Poleg tega so vse kri-
slamo in veter je nosil ogor-
stare na streho. Gasilci od-
lemta so prihiteli, a jim
primanjlovalo vode. Vodnja-
radi niso usahli, potoka pa
ubenege v bližini. Tako je
vinčarji zgorelo popolnoma,
je zgorel le hlev. Reši-
je nekaj pohištva. Zgoreli
vsi poljski prideški leto-
jeeni. Prizadeti so posest-
je. Ljubje, Žižek, Sever in
men. Polotaj družin je obu-
saj jim je zgorelo vse, kar
mei.

Tovarno zaprli

Tovarna lesnih izdelkov v Jur-
tru je dne 16. okt. zaprila
je delavnice ter odpuštila de-
la. Za vzrok navaja tovarna
upravljanje gotovine. Ko bo ta
na razpolago, začne tovar-
jeet z obratovanjem. Za pla-
do dobo od 1. do 16. oktobra
je tovarna odbila delavstvu
po plačah. Tako bodo do-
odpuščeni delavci za brezpo-
st se znižano mezdo zadnjih
mah dni.

Hčeri zažgal hišo

Soboto 17. okt. je izbruhnil
požar v Slapah pri Devici
v Polju, nedaleč od Lju-
je. Požar se je pojavil v ve-
gospodarskem posloppu po-
nika Ivana Dovča. V velikem
podarskem posloppu je bila
stajena vsa letošnja letina,
a žito, krma, slama itd. V
poju je bil tudi hlev in v
10 glav živine. Umevno,
je požar naglo razširil na
posloppje, ki je gorelo kot ba-
da je žarelo prav do Ljub-
je. Naglo so prihiteli na po-
gasilci iz okoliških vasi in
Ljubljane. K sreči je bli-
Ljubljane in so dokaj uspe-
šili. Radi mnoge mrve in
sicer ni bilo mogoče misli-
porazitve in rešitev poslo-
Oranili so le ogrodje, kar
je bilo pridevkov, je pogorelo
Tudi živino so v zadnjem hi-
je lahko rešili. Škode je za
600 din, se ne celo več. Lju-
so takoj uumili, da je požar
zakril tist posestnika Josp
je, ki je svojo hčer omočil v
tem. Večkrat se je prepiral,
tudi tega vedno prepiral. Še
Nekot je že skušal zaneti
posloppje, pa so ga zadržali
in obsojen na pol leta ječe,
je tudi predsedel. Zdaj pa
je namero urediti. Zas-
je gospodarsko posloppje in
hčeri in zetu veliko
Orožniki so 65-letnega
aretirali in oddali v Ljub-

posebna čakalnica za starše in
poseben prizidan objekt za otroš-
ki vrtec.

Kandidat za Ljubljano

Ljubljanske sodišče je potrdilo
kandidatno listo za Ljubljano.
Na tej okrajni kandidatni listi,
zvezani z Živkovičovo državno li-
sto, kandidira minister dr. Kra-
mer, njegov namestnik pa je I-
van Tavčar, komisar Okrožnega
urada za zavarovanje delavcev.
Oba sta demokrata.

V zaporu se je obesil

V celjskih zaporih se je obe-
sil 65-letni bivši delavec in po-
sestnik Anton Bobnar iz Trbo-
velj. S posestva in iz fabrike je
prišel Bobnar na cesto in bera-
čil. Radi beračenja je sedel v za-
poru. Obesil se je na vrstico, ki
jo je imel v čevljih. Našli so ga
že mrtvega, obešenega na okno.

Metlika ponuja močno vino

Vinska letina je v Beli Krajini
na mnogih krajih zelo bogata.
Pravijo, da je dolgo ni bilo tako
velikega in dobrega prideška vi-
na, kakor letos. Kdor ni preveč
hitel z obiranjem ter je pustil,
da je še solnce teh dni storilo
svoje, tisti je napolnil svoje zida-
nice z dobrim in močnim vinom,
kakršnega ni vsako leto. Tako i-
majo mnogi kraji Bele Krajine,
zlasti metliška okolica, mnogo
dobrega vina, nimajo pa denarja,
da bi si kupili kruha in da bi si
nabavili krme za živino. Zakaj
vsa ostala letina je bila slaba in
radi suše krme nimajo. Metlika
ponuja svoje dobro vino, kljče
kupce, ki naj kupijo vino in a
tem vsaj malo pomagajo pasiv-
nim belokrajinskim krajem.

Vlom v Trebelnem

Pred nekaj dnevi so neznan
vlomilec vtril v trgovino Fran-
ceta Klemenčiča v Trebelnem ter
mu odnesel krog 3000 Din v go-
tovini, mnogo blaga, sraje in to-
baka. Domači so bili budni do 2.
po polnoči, ker so obtrgavali ko-
renje. Ko so legli spat, je vlomi-
lec udrl skozi okno v trgovino.
Bilo jih je vsekakor več, ker je
bilo treba okensko omrežje raz-
majati s celim deblom, ki so ga
privlekli od sosedov. Biti morajo
domačini.

Dvojni samomor

Pri baronu Bornu je bil kot go-
zdar uslužben 22-letni Franc
Mueller. Imel je ljubezensko raz-
merje s kuharico pri Bornu, 23-
letno Marijo Ogris. Hotela sta se
poročiti, a so jima stavili mnogo
ovir. Zlasti so bili proti njuni
zvezi starši. V soboto pa sta oba
zajubljena izginila in ju ni bilo
vso nedeljo domov. V ponedeljek
pa so ju našli mrtva v gozdu nad
Bornovo graščino v Trčevu. Izvr-
šila sta samomor. Fant je ustrelil
najprej dekleta; potem pa še
sebe s strel iz lovske puške.
Hčerka je bila že mrtva.

Neureča motociklista

V nedeljo 18. okt. so je 22-let-
ni trgovski pomočnik Franc
Lednik v Celju peljal z motoci-
kлом po Ljubljanski cesti ter trč-
el z nekim kolesarjem, ki se ni
znan ogniti. Motociklist je padel
tako neurečno, da se je težko po-
bil po glavi ter obelžal nezave-
sten. Prepeljali so ga v bolnico,
kjer ga skušajo rešiti smrti.

Obisk pri Voronovu

Življenje je krasno ... pravi
slavni pomlajevalec, ki je baje
iznašel tudi serum proti raku

Slavni pomlajevalec prof. Vo-
ronov je sporočil, da je iznašel
serum proti raku. Prenesel je
stanice raka na živalske organiz-
me in iz obrambnih snovi, ki so
v teh organizmih potem nastali,
je izdelal svoj serum.

Prof. Voronov živi na svojem
dvorcu, ki je bil nekoč last ita-
lijske plemiške družine Grimal-
dijev, pri Ventimigliji na fran-
coski meji. Te dni je pozval k
sebi znano pisateljico go. Lis Sal-
skow-Iverson, ki ji je podal zani-
mive izjave o svojem delu in o
svojih uspehih. Ga. Iversonova
opisuje svoj obisk takole:

Dvorec se dviga na skalnati
višini z divnim razgledom na Sre-
dozemsko morje. Velik črn pes
me je čakal nezaupno ob vhodu
in mi sledil momljajoč skozi park.
Na neki cipresi je sedela nepre-
mično svetlozelena papiga, ka-
melije in mimosa so cvetele, a
iz daljave je bilo slišati, kako se
skupina opic prepira med seboj.
Pričakala sem prof. Voronova
v njegovi sprejemnici. Soba je
vse naokoli obkrožena s policami
za knjige, na eni strani so nje-
gova lastna dela v vseh jezikih.
"Govorite angleški, gospa?"
Voronov je stal na vratih, vi-
sok in suh, z umnimi, sljocimi
očmi.

Pozval me je, naj si ogledam
njegovo opičjo farmo.

"Najprej morate videti Teo-
dora; ta vidi rad, če ga kdo po-
seti."

Teodor, največja opica na far-
mi, nam je radostno prožil svoje
trde, hrapave šape skozi rešetko
kletke. In mnogih kletk je slišati
vrišč in hrup drugih opic.

"Tu je, preko sto pavlanov in
šimpanzov, ki so jih ulovili v A-
beziniji in Sudanu, pa so v pri-
pravi kot material za moje kli-
niko v Parizu," pripoveduje Vo-
ronov. "Tu je veliko skladišče
rezervnih delov za človeško ma-
šinerijo. Kjer se kakšen vijak
obrabl, ga je treba nadomestiti
z novim."

"Kako ste prišli na idejo trans-
plantacije žlez?"

"S temi mislimi sem se bavil
že kot mlad zdravnik v Egiptu,
kjer sem študiral evnuhe, ki so
jim bile vzete spolne žleze že v
detinskih letih in ki so se brez
energijekega vira notranje se-
krecije razvili v lene, tope, se-
bične individue. Vsi postanemo
nekega dne evnuhi, me je prešli-
nilo in sem začel eksperimenti-
rati. Kdo se ne boji starostne
slabosti in zmanjšanja svoje du-
ševne sile? V nas vseh je ne-
težno hrepenenje po mladosti.
Temu hrepenenju hočem zado-
stiliti ljudem hočem darovati dolgo
življenje in mladeniško moč."

Voronov je nadaljeval po dol-
gem premoru: "Toda pot je dol-
ga. Leta in leta sem delal posku-
se z ovni, volli in konji. Ko sem
svojo teorijo preizkusil do po-
drobnosti, sem jo začel izvajati
na ljudeh. A samo v posrednih
primerih mi je bilo mogoče po-
vrniti ljudem mladost. Odkod
naj bi dobil material? Če bi hotel

kupovati človeške žleze, bi mo-
ral biti mnogokratni milijonar in
to ne bi bila tudi nobena pomoč,
če bi enega človeka oslabil, da
druga okrepim. Zato sem se
boril za to, da bi se v velikih me-
stih, kjer se zgodi mnogo nesreč,
osnovala posebne bolnišnice za
smrtno ranjene osebe. V teh bol-
nišnicah bi bil vedno na razpolo-
go ta ali oni organ, ki bi ga pre-
sadili na ljudi, katerim bi bil po-
treben. Smrt ne nastopa trenut-
no za vse organe. Žleze živijo n.
pr. še šest do osem ur po nasto-
pu smrti in bi bilo dovolj časa,
da se izvrši operacija na trupu.
Toda zakonodajstvo, ki vedno o-
staja za znanostjo, jih ne dovo-
ljuje. Napredek in čut dolžnosti
do družbe boata, upam, zasleda
tudi v tem pogledu mesto preš-
rane sentimentalnosti. Ali bi ne
bilo mnogo bolje, da se del kak-
šnega bitja pusti živeti dalje,
nego da bi se uničil v grobu?"

Laže bi dosegel, da bi se za
transplantacijo uporabili usmr-
čeni zločinci. A tega se branijo
spet vsi kandidati za pomlajenje.
Končno sem pričel eksperimenti-
rati z višjimi vrstami opic. Uspe-
hi z opičjimi žlezami so bili do-
bri. V sedmih letih sem z njimi
cepil preko tisoč oseb in manj
nego v 10% primerov se mi je
poskus izjalovil. Za enega člove-
ka zadostuje samo del ene opičje
žleze. Uspeh se pokaže po 6 do
8 mesecih in traja običajno 6
let, teoretično pa ni nobene o-
preke, da bi se operacija ne po-
novila. Opice postajajo za ljudi
čedalje važnejše in pri francoski
vladi sem že dosegel, da se za-
brani ubijanje šimpanzov v fran-
coskih kolonijah. Pa njih zaščita
sama ni dovolj, osnovati je treba
opičje farme, da se opice pomno-
že. Zame samega je opičja far-
ma seveda velika gospodarska
žrtev, za druge bodo stajna kup-
čija."

"Ali amatrate, da je življenje
res tako lepo," sem ga vprašala
končno, "da ga je vredno podal-
žati?"

"Da," je odgovoril, "življenje
je krasno. Vredno je, da mu
vzdržimo maksimum sile in da
ga mladostnega ohranimo čim
dalje ..."

Reforma koledarja odročena za nedoločen čas

Zeneva, 19. okt. — Odbor, ki
mu je Društvo narodov poveri-
lo reformo koledarja, je sklenil
odgoditi razpravo o tem vpraša-
nju na nedoločen čas. Odbor je
mnenja, da ne gre vznemirjati
sedanje doba, ki tava v velikih
gospodarskih in socialnih kri-
zah, še s sporom o kočljivem ko-
ledarskem vprašanju.

Navzlic temu pa je odbor bil
mnenja, da je treba cerkvenim
oblastvom priporočati, naj bi od-
redile dneve velikonočnih in bin-
košnih praznikov in sicer tako,
da bi bila Velika noč vedno v
nedeljo po drugi soboti v aprilu,
binkošti pa sedem tednov kasne-
je. Tako bi imeli velikonočne
praznike vedno med 9. in 16. a-
prilom.

Nezvestnica, videl sem, da si
se s svojim ljubimcem poljubo-
vala."

"S katerim pa?"

RAZNE ZANIMIVOSTI

NADARJENCI IZUMIRAJO

Zanimive ugotovitve nemškega
učenjaka

Nemci so v velikih akrebh, ker
številu rojstev v njihovi deželi
stalno pada, še bolj jih pa skrbi
drugi problem, ki je v zvezi s
tem pojavom: namreč problem,
da pada tudi procent nadarjenih
otrok, dočim se veča odstotek
nenadarjenih.

To dejstvo je dokazal neopore-
čno znani berlinski proučevatelj
dednostne teorije, prof. Mucker-
mann. Tako je preiskal stanje
stvari v 6000 družinah nemških
univerzitetnih profesorjev in je
ugotovil, da nimajo niti toliko
otrok, da bi se mogle te druž-
ne trajno ohraniti. Zastoj poro-
dov v tej kasti traja že pol sto-
letja, torej veliko delj nego splo-
šna tendenca nazadovanja poro-
dov.

V Monakovem je proučil 800
družin izučenih in neizučenih de-
lavcev ter primerjal šolske uspe-
he njih otrok. Družine izučenih
izumirajo, družine neizučenih
pa se množijo. In baš otroci teh
ne kažejo dobrega napredovanja
v šoli, dočim je pri prvih naro-
be. Tudi tukaj torej izumira
boljša dedščina, slabša pa se o-
hranja.

V Bremenu ima 7000 družin,
katerih otroci posejajo šole. Šole
le, povprečno 2 otroka — prema-
lo, da bi se mogle ohraniti. V
Stuttgartu gre edini porast pre-
bivalstva na rovaš družin, kate-
rih otroci posejajo pomožne šole.
Isto šolsnost aliko kažejo ras-
skovanja po drugih nemških me-
stih. Seveda se lahko tudi v dru-
sinah nižjih slojev rodiijo na-
darjeni otroci, toda neaktni ul-
čenjaki so se dokazali s številka-
mi v rokah, da je njih odstotek
nepriemerno manjši nego odstot-
ek nadarjenih otrok iz višjih
slojev. Tako ugotavljajo zadnje
statistike, da so otroci iz naj-
višjega poklicnega sloja dosegli
v 32,5 odstotka svojega števila
najboljše klasifikacije (med o-
troci tega sloja sploh ni bilo no-
bence, ki bi imel "komaj zado-
steno" ali "nezadosten" red). o-
troci najnižjega sloja pa komaj
v 10 odst. svojega števila!

To so številke, ki dajo res mi-
sliti in ki prerokujejo nemake-
mu narodu slabo bodočnost. Ni
čuda, če so Nemci za svojo uso-
do v akrebh.

Kako preženat stenice

Med vso golaznijo so stenice
one, ki jih je najtežje pregnati.
V stanovanju so nadloga, ki se
je človek najbolj boji. Posebno
zato, ker skrivajo svoje zalego
v najbolj skrite razpoke v sidu
in pohištvu in ker je ta zalega
zelo odporna proti vsem uniče-
valnim sredstvom, jih je težko
uničiti.

Da preženat stenice iz pohiš-
va, si napravlj poseben tinkturo
po temle receptu:

Vzemi deset delov naftalina in
sto delov terpentinskega olja.
To zmes nanesi na pohištvo in
zali z njo vse razpoke. Ostane-
jo ti sicer prašni madeži od na-
ftalina, ki pa jih s krtačo ali cu-
njo odstraniš.

Tudi octova kislina z amoni-
jakom je zelo razširjena in uspe-
šno sredstvo proti stenicam. Vze-
mi sto delov kisa, deset delov a-
monijaka in deset delov etra ali
kloroforma.

Suh prašek za preganjanje
stenic dobiš takole:

Vzemi deset delov naftalina v
prahu, dvajset delov tobakove-
ga prahu in pet delov galunova-
ga prahu.

Če pa hočeš sredstvo, ki je
brez duha, pa vzemi dvajset de-
lov borove kisline, deset delov
galunovega prahu.

Vsa ta sredstva pa moraš upo-
rabljati temeljito, sicer nič ne
pomaga. Tako moraš na primer
razložiti posteljo in, če gre, tudi
omare, vzeti slike iz okvirjev, po-
iskati elekčno razpoko v sidu in
v pohištvu. Pomisli, da saredi e-
na stenica na leto 8000 novih. Če
po prvem snajenju opaziš, da ni-
si stenice pregnala, poskusi še
drugič in če drugič ne, tretjič.
Videla boš, da se ti naposled po-
sreči pregnati to nadlogo.

Če so se stenice zaredile za
tapetami, jih boš le tako pregna-
la, da boš stare tapete odtrgala,
zid za njimi temeljito očedila in
namazala s apnom, ki si mu do-
dala nekaj naftalina v prahu.

Če se pa počel stenic takoj iz-
nebiti, je treba poseči po dosti
bolj radikalnih sredstvih. Med te

Koliko poje človek v 70 letih?

Množino jedi, kar jo poje po-
vprečen človek v določenem šte-
vilu let, so že mnogokrat poku-
sili izračunati in so jo tudi izra-
čunali, ampak nikdar ne tako
natančno, da bi se številke uje-
male. To pa ni nič čudnega, če
pomislimo, da se Japonci in Ki-
tajci preživljajo skoro samo s
rizem, mi pa smo v primeri ste-
mi skromnimi ljudmi pravcati
požeruhi.

Najnovejša statistika, ki pa se
ozira le na Evropejce, pravi, da
poje zdrav možki v 70 letih svo-
jega življenja 25 ton ali 250 me-
terskih centov hrane, 70 let pa
je 25.000 dni. Evropejec poje to-
rej na dan približno 2 funta hra-
ne.

Nekateri trdijo, da je to še
premalo; to pa ni res, ampak je
za mnoge ljudi preveč.

Otroci jedo precej manj, ravn-
no tako tudi stari ljudje. Največ
pojede ljudje od 20. do 40. leta;
ti pojedo tudi po štiri funte na
dan (1 funt je približno pol kilo-
grama).

Največ pojedo ljudje mesa—
akoraj po 1 funt na dan; v 70 le-
tih ga poje človek 7000 funtov a-
li 8 tiskih volov ali pa 35 pitanih
prašičev.

Zelenjave poje povprečni člo-
vek do 60 centov, jaje pa 12.000;
na dan torej niti eno jajce.

Sladkarij pojemo po 2500 fun-
tov; tu pa ni računana sladkor, ki
ga pojemo čistega.

Soli je 35 centov; ker pa dela
sol človeka šajnega, mora človek
piti in res poije človek v 70.
letih 25.000 litrov vode, če nima
dovolj denarja za vino in pivo.

Nekaj drobnežega od las

V električnih žarnicah za no-
čne omarice se uporablja žarila-
na nitka, ki je debela komaj sto-
tinko milimetra. Na centimeter
se lahko navije 800 ovojev te ko-
vinake pajčevine, ne da bi se po-
samezni ovoji dotikali. Volfram,
iz katerega je vlečena, ta žilna
nit, je sicer precej težka kov-
nina, vendar pa tehtja 250 kilome-
trov te žarilne niti komaj en
funt. Pri izdelovanju se vleče s
velikansko preciznostjo izvrtati
luknjica primerne odprtine.

Zenstvo v aviatiki

Hotel je Amerike v Evropo po
zraku, je letalka Ruth Nichols—
poročila Chicago Tribune—malone
izgubila življenje. Kadar si zace-
li oba zlomljeni rebri in ko bo le-
talo spet popravljeno, misli na-
daljevati svoj polet. Ali člankar
ji odvetuje, češ, ženske niso za
tak napor. Če je Helena Willa-
Moody najboljša igralca tenisa
na svetu, je dva tisoč ali še več
moških, ki bi jo mogli za gotovo
posekati. Isto se lahko reče o
vseh ženskih atletih v slaherni
panogi sporta. Dobro so, toda z
asi nasprotnega spola se ne mo-
rejo kosati. V ozračju so veliki
čini prihranjeni izrednim mo-
žem. Za nje je treba telesne mo-
či ter odpornosti proti živčni
trudnosti, kakršne ne zmorejo
najraje in najtrdnjeje Evine
hčere.

RAZNE VESTI

Stavkarji se zahvaljujejo Hoan-
novi administraciji

Milwaukee, Wis. — John Ba-
nachowicz, predsednik krajevne
unije pleteninarjev, ki so bili na
stavki pri Phoenix Hosiery kom-
paniji, se je v imenu stavkarjev
zahvalil Hoanovi administraciji
za policijsko protekcijo "stav-
karjev in podjetnikov" tekom
boja. Od 1600 stavkarjev ni bil
niti eden aretiran, "med tem ko
je bilo v Philadelphiji v slični
stavki 1600 stavkarjev aretiranih
v enem tednu," pravi Banachowicz.
Cianom stranke in "Mil-
waukee Leaderju" se tudi zahva-
ljuje za sodelovanje in podporo.

"Lajalni" delavci dobili brci

Lawrence, Mass. — Ko so ti-
skarji pri Pacific Print Mills za-
stavkali, je 85 delavcev ostalo
družbi "Lajalni," za kar jim je
družba obljubila polovično plačo,
dasi niso delali. Sedaj pa so dobi-
li brci, ker je družba radi izgube
naročil zaprla tiskarno.

Tone Seliskar:

PAVLA

Pavla se ni zaspala. Sedela je na postelji in si razpletala lase. Začuden je gledal v njegov spremenjeni obraz in v zadregi je prekrizala roke čez prsi.

Gospod se je vsedel kraj nje, jo naglo objel okoli pasu, ji nagnil glavo in jo poljubil.

Tako nenadno je vse to bilo, da niti misli niso mogle stopiti tako naglo v vrsto jasnih dogmatov. Tesno jo je stiskal k sebi in ko je vstala, da bi zbežala v kuhinjo, jo je blizina moža prikovala v njegove roke in jo je silila nežni klic svojega imena, ter je potem v temi, odvijajoč ga od sebe tiho zajokala, se ji je telo sesulo kakor v meglo in obvisela mu je v rokah kakor ranjena golobica.

Jesen je oblivala mesto z dežjem. Včasih se je za hip zjasnilo in skozi razvečeno jato oblakov se je vsula solnčna luč po mokrih strehah in tedaj so dalje na vrtu gorela na vso moč, kakor da vedo in slutijo smrt, ki prihaja izza meglenih gor.

Gospa Zora je doma in se dolgočasila. Ure in ure poležava na zofi ter bere. Ali pa sedi pred ogledalom in se gleda. Uravnava si lase na sto načinov, črta si po obrazu s barvniki, briše, popravlja, vsako črto primerja v luči, v senci, v polmetli.

Pavla ji podaja stekleničke, pomade, glavnilke, greje ji škarje. Razgrajala se je bila. To valko deklet je čez noč zadobilo potese mestnih lepotic. Njena, prej od solca ožgana in ne povsem čista polt je zadobila v teh vedno zastrih sobah nekaj zamolkel bronast odsev in njeni črni lasje ter nenavadno globoke oči, obrbljene zgoraj s močnimi žametnimi obrvmi, spodaj pa podprte s totno rdečico ovalnih lic, potem pa usta, ki jim je bila zgornja ustnica gladko napeta in vzbočena ter somarno izobljkovana v tiste značilne črte, ki jih je lepota ustvarila lepim ženakam — da, vse to je stvarilo živo razliko med obema obrazoma v zrcalu.

Tam obraz, ki je bolj ališil idealnemu zamisleku plehkega slikarja, dekorativna šika z vodenimi barvami nastavljenega portreta, tu izslojevala glava, ki je spominjala na grobo izcezlirane Rodinove bronzaste plastike, ki govore baš v tej svoji neizdelanosti o naravnem živem življenju. Razgrajala se je bila.

Resnično, tako nekako kakor roža, za katero smo se že zbal, da nam zdaj pa zdaj prične hirati. Naenkrat, kar čez noč pa nastavi nove odganke in se razbohiti. Kljub vsemu temu je bila v vsem njenem telesu neka prikrita skrb. Njena živahnost se je umirila in reanoba, ki je prej ni kazala, ji je poglobila izraz.

Gospa se je vznila z morja čemerna in razdražena. Doktor Rejc ni nič več zahajal v hišo. Mogoče je baš ta namota tako mučno vplivala nanjo. Z možem sta se na tihem prepirla. Včasih po več dni nista spregovorila besedice. Sedela sta vsak na eni strani mize in se kujala.

— Naveličal si se me! mu je očitala.

— Zelo nerazodno govoriš. Kako utemeljuješ to svoje najnovejšo odkritje?

— Ker si ljubosumen.

— Prav nič! Samo tega ne trpim, da bi ljudje slabo govorili o tebi.

Gospa se je razjokala, obraz se ji je spalil v nečedne gubice in razjarjeno mu je odgovarjala.

— To se le ismišljuješ. Doktor je poštenjak in to ni res, ni res! Med nama je bilo

zgodilo čisto prijateljstvo. On je literat in je gojil do mene le idejno nagnenje!

— Da, da! Čisto prijateljstvo... Med možem in žensko ne more biti prijateljstva. Hoho, potem pa literatura in idejna vez... Vsi literatje, sploh vsi umetniki bolehalo na domisljiji, da jih imajo ženske rade! To je le ostanek onega klasičnega vlačuganja, ki so mu rekli takrat trubadurstvo!

Gospa je planila s stola in mu vrgla v obraz:

— Materijalist! Grd materijalist! Da te ni sram govoriti tako s svojo ženo! Če se zanimam za literaturo —

— Že prav, to je lepa čednost. Ampak literaturi na ljubo ne bom dajal svoje žene v zobe!

— Govoriš in misliš kakor kak neotesanec. Prav ničesar višjega, globljega ni v tebi. Doktor je vendar ugleden pisatelj in poročen človek, ki ljubi svojo ženo!

— Kar se tiče uglednosti v literaturi se ne strinjam s teboj. Tisto o ljubestni do svoja žene pa ti bo v svarilo in ga torej ne odvajaj od tega!

— Okrutnost!

Popoldne si je pred ogledalom zastirala gube, ki se jih pevarčiča solza. Počasi se je pomirila. Poklicala je Pavlo. Dvakrat. Pozvonila je v kuhinjo. Nikjer je ni... Našla jo je v svoji sobici vso bledo in prepadeno. Stala je ob oknu in se je tresla, v njenem obrazu je bil izraz strahu in žalosti.

— Za božjo voljo, kaj vam je, Pavla?

Pavla je zlezla vase, še bolj prebledela in skrivala obraz pred njenimi pogledi.

— Slabo mi je. Ne vem, kaj je...

Glava ji je udarila po mizi, ko se je sesadila na stol in vse telo ji je drhtelo od silnega joka.

Tedaj je gospo spreletelo in je dognala iznenadeno:

— Pavla, ti si noseča?

Pavla je krkljala in se tresla kakor pretepens žival. Padla je na kolena, sklenila roke, pogledala gospo v oči in presunljivo zahtevala:

— Gospa, pomagajte...!

Pavla leži v postelji. Neurea je jo zgrabil s silnimi kleščami. Noč je temna in to ji dobro de, zakaj podnevi kakor da jo vse gleda. Stene so se ji zdele bolj arečne in ptička v kletki skače ter rože cveto — v vseh teh stvarih se ni ničesar premaknilo, samo v nji, v njenem telesu, v njenem srcu se ruši, ruši...

Za hip utegne misliti in tedaj se zgodi, da se zgostijo vsi oni dogodki, ah kaj dogodki, one meglice, ki so jo zajele tisto noč, pravzaprav one mučne hudournne sanje, iz katerih se je prebudila, da sama ne ve kako. Domneva, da je bilo vse samo trenutek bolesto sladke pijanosti. Tako nekako, ko se je prebudila pred leti, potem ko je močno pila na sestrični poroki.

Zgodilo se je: Mož je prišel, jo je ugrabil in je šel. In to je njeno zlo. To zlo jo tare bolj kakor oživljajoče se dete v telesu. Telo je meso, telo prenese bled, in palico in vse muke tega sveta — duša pa je in je ni. Pa vendar je vse le njeno, ves človek je kakor okovan vanjo. Zlo pa stiska: Mož je prišel in ni bil mož. Bil je vampir, ostuden ptič, bil je satan, ki ji je pogubil dušo.

(Dolge prihodnje.)

vil za to," je rekel Jeronim in sta pritrjevala mati in brat.

"Seveda mi jih poste, kar umerite mi jih. Iz ševroja naj bodo in prostrani," sem sezul čevlji in mi je bil vzel čevljar metro.

Pri drugem mojstru sem bil zvedel, da računajo za take čevlje tristo dinarjev. Preden sem odšel, sem položil tri stotake na mizo. Branili so se na vse kriplice, pa nisem odjenjal. Do mojega odhoda na Dunaj mi je res napravil Jeronim lepe čevlje, toda imeli so le eno, a hudo napako — teni so bili. Preudarjal sem: "Kaj mi jih naj nazaj dam? Kako jih bo prodal in komu?" Nosil sem jih s samozatejanjem in kurjimi očesi tri tedne, potem sem jih pa dal še skoraj nove poddelati...

Ko sem prišel drugo poletje spet domov, sem naročil še ene čevlje pri Jeronimu, ki se je med tem oženil in je imela tudi žena zaslužek, brat je pa umrl, tako da so živeli dobro. Čevlji so bili za eno število večji in so se mi lepo prilagali.

Prišel sem pa prav tisto jesen v domovino stiske in sem Jeronima prinal, naj počaka na plačilo. Kaj napravljal je izgubil prijateljstvo z obrazom in le mukoma mi je obljubil, da bo še počakal. Ko sem se preselil tisto jesen v Ljubljano, sem mu plačal polovico, drugo sem mu pa obljubil o prvi priložnosti. Hude čase sem preživel tisto zimo. Najbolj so me dražili neprestani Jeronimovi opomini, da naj plačam ostalih 150 dinarjev, sicer me bo predal sodišču. Cele čevlje mi je bil vsiljeval, ko je bil revež. Sedaj, ko je bil v urejenih razmerah, mi je grozil s sodiščem za polovico čevljev. Ponovno sem ga prošil, naj počaka, on pa je v enomer grozil.

Premišljal sem in preudarjal, kako je kaj takega mogoče. Prišel sem pa do presenetljivega zaključka, da je mož prav postopal. Saj znači vendar vzklik: Nehvaležnost je plačilo sveta! neko bolest. Zakaj bolest?

Zato, ker spravi dobrotnik sirotnika, ki mora sprejeti dobroto v odvisnost, ga priklene nase in ima sirotnik občutek, da je ob svojo svobodo. Prav je imel Jeronim! Jaz sem ga mučil več kakor eno leto a svojo dobroto in je bila njegova nehvaležnost le podzavestna osveta sirotnika nad samopasnim dobrotnikom. Zahtevati od sirotnika hvaležnost za dobroto, je nevedno človeškega dostojanstva. Zato je pregovor: Nehvaležnost je plačilo sveta, najpogostejši pregovor, saj zahteva za kos plesnjivega kruha, ki ga da pek od svoje zaloge ali za "kovača", ki ga da bogatin od svojega bogastva, od siromaka kos duše, ki je sicer nezarubljiva. Za plačilo dar se vključijo dobrotnik na svobodno dušo. Hvaležnost je zato le znak onemoglega slabika, dočim je nehvaležnost zdrav odziv krepke duše.

Minila so že tri leta, odkar sem dolžan mojstru Jeronimu stopetdeset dinarjev. Lahko bi mu jih bil vrnil, toda nisem jih in jih tudi ne bom. Le tako rečem Jeronimu in sebe. Jeronima iskazovanja hvaležnosti, sebe pa prejemanja. Cim vrnem dolžan denar,

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Oct. 31, 1931), pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče ustavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče ustavljen vlad napakega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Nasli zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.50 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cleveo za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za član \$6.30.

Za Evrope stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00. Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo \$1.00 za poštnino.

Mladinski List stane za celo leto \$1.20.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

Upravištvu "PROSVETA" 2657 S. Lawndale Ave., Chicago

postanem spet dobrotnik in ponimam Jeronima v odvisnost hvaležnosti. Seveda, če me res ne toži, saj Jeronim ne ve, zakaj me je preganjal. On misli še vedno, da gre le za neplačani čevlji.

Janko Nač.

Noji in nojeva peresa

Modo, ki zahteva kot okras za pokrivala, za pahljače itd. so prinesli v Evropo iz Orijenta in sicer so jo prinesli križarji (vitezi, ki so se udeleževali križarskih vojsk v 13. in 14. stoletju). Orijentalci vladarji, indijski maharadžje in arabaki in saracenaki vojvode so krasili svoje turbane s nojevimi peresi, posnemati pa so jih začeli tudi evropski križarji, ki so krasili s nojevimi peresi svoje čelade. Od vitenov pa je prešla ta navada kasneje tudi na vojake, ki so tudi krasili svoja pokrivala s perjem, čeprav ne vedno s nojevimi.

Najbolj moderna so bila nojeva peresa v dobi rokoko-a. Pokrivala gospodov in visoke ženske frizure so bile okrašene s perjem največjega afriškega ptiča.

Ta moda je kasneje nekoliko pomohala, v začetku 20. stoletja pa je prišla zopet do veljave. Takrat se je rasla kar cela industrija, ki je preskrbovala ženske s pristinimi ali pa ponarejenimi nojevimi peresi. V Kaliforniji in v južni Afriki so ustanovili velike farme, kjer so gojili noje. Svetovna vojna pa je vso mo do predrugačila in večino teh farm so po vojni opustili, ker se niso več isplačevale. Takrat so ljudje rekli, da je nojeveinu perju za vedno odklenalo. Na farmah gojene noje so takrat kar izpuščili na svobodo in živ krst se ni več menil zanje.

Sedaj pa, ko se je moda obrnila, obnovljajo na stotine starih farm za noje.

Gojiti noje ni posebno težko. Za to ni treba niti posebnega znanja niti posebnega kapitala.

Noji morajo imeti samo dovolj hrane in dovolj vode, pa izvrstno uspevajo. Ob nedeljah dajejo nojem nekaj martinčkov ali pa nekaj malih kač, drugače pa požre vse, kar dobe.

Noji so zelo plašni in boječi, dobro pa se počutijo v družbi žiraf in antilopov. Za ljudi ne marajo posebno in če zagledajo lovca, beže, kar jih noge neso. Pri tej priliki naj omenimo, da je trditev, da noj vtika v nevarnosti glavo v pesek, navadna bajka brez vsake podlage.

Z noji dandanes ne ravna več tako kruto kot so ravnali s njimi nekdanj. Danes jim peres ne pulijo več iz živega telesa, ampak jih režejo. Noje zapro v ta namen v ozke kajbice, da se žival nikamor ne more ganiti in da mora stati vedno pokonci. Najlepša peresa ima noj ob bokih. Dorastel noj da na leto 30 — 40 lepih belih peres in nekaj črnih.

Pred 20 leti so delali lastniki farm za gojitev nojev dobre kupčije, saj so plačevali trgovci za funt peres do 2000 zlatih kron (štiri sto dolarjev). Če bodo dandanes zopet začeli povpraševati po nojevih peresih kot so nekdanj, bo cena tudi sedaj poskočila.

Kako pa se moda menja, se vidi iz naslednjih podatkov: Tik pred vojno so izvozili samo iz južne Afrike nad 1 milijon funtov nojevih peres, tri leta kasneje pa niti enega funta več!

ZGodbica

On stopi k odprtemu oknu in ga zapre. Ona vaa trepečoča o mahne v usnjati naslanjač in sledi s pogledom sleherni njegovi kretnji. Miali na vse zgodbe, ki so jih ji do najmanjših podrobnosti pravile o njem njene prijateljice.

On se vrne k njej, prijazno se smehlja in ji od arca govori. To govorjenje ji požene vso kri v glavo. Mislice se ji krčijo. Upreti se hoče, blesti, tesno stiska ustnice. Vse v njej buči: "Ne, ne, ne!"

On je izkušen in je takega čupnega upiranja vajen. Dostikrat je že doživel podobne reči. In jih premagala. Zato jo potisne nalahno v naslanjač in se skloni čez njo...

Tedaj jo prime krč. Vsa otrpne. Njeni prenapeti živci popuste. Zdi se ji, da pada v brezkončno brezno.

Spretno in naglo porabi on to priliko! V grozi in strahu ona zakriči. Krik se odbije od stroga kakor bi puhnil iz sirene pargnega stroja.

Dobro, da so okna zaprta! On pravi: "Končano je!" Ona se smehlja: "Ta zob me ne bo več bolel!"

On odpre vrata.

Ona gre.

Naslednji bolnik vstopi.

Ušljeno

Odol in Sidol se sočita. Odol se neprestano praska. Sidol je nervozen.

"Ali imaš bolhe, Odol?"

"Saj nisem pes! Uai!"

Za kratek čas

Sumarično

Izak Rosenduft si domiše je bolan, in gre k zdravniku mu pove, da je njegov želodni red, da pa bi za vsak slučaj preiskal seč.

Drugi dan mu Izak prične v veliki steklenici in po zve od zdravnika, da je red.

In Izak takoj telefonira moy:

"Tu Izak Rosenduft. Jaz sem zdrav, ti tudi, Mo di, tvoj papa in moja mati."

Portir ima svoj prav. V odličnem londonkem so imeli vratarja, ki je slo velik vrljivosti, še bolj spretnosti, ki se je z njo val pri klobukih, dežnikih, leah, da jih ni gostom nik mekal v garderobi.

Nekoč se je zgodilo, da rai postreči častitljivemu tu. Pa mu je škof vrnil "Tale palica, ki ste mi jo kar izročili, ni moja."

"Je mogoče," je samostno odgovoril vratar; "goti le to, da ste s to palico klub."

"Zakaj je danes glavna ka tako nasajena?"

"Samo enajst vencev so nesli na oder..."

"Ali ni to dovolj?"

"... toda plačala jih najst."

NAZNAVNIHO

Društvo tajnikov in to so tam potome naznavja, da naznaviti vse spremembe v članov in članice, naznove sovih ter imena in naznove odstotnih ali in izločitev članov upra Prosveto, da se lahko točno ve, ali se polnjenje lista Prosveto na in naznove, katere polnijo vso tajnik, ostanejo tam v ali jih upravištvu ne dobi. Talo valno, da vsaj polnijo listi nato pripravljeneh listov naznove upravištvu Prosveto. Pri vsaki spremembi naznove vsaj eni stari in novi. Upravištvu ali naznove spet, ali tajniki in tajnice so upr Phillip Godina, upr

DVA VELIKA BOŽIČNA IZLET v domovino

a skupnim prenosnim paralom

"PARIS" 1. decembra

pod posebnim nadzorstvom g. LOUIS GOLDBERGA in njegova New Yorka

in

"ILE DE FRANCE" 11. decembra

pod skrbnim nadzorstvom g. JOSEPH MAJDIČA in njegova urada Buda

NARAVNOSTNO DO HAVRE

Hilovet — Učestnost — Poština — Izvorna hrana

NIZKA CENA V OBA KRAJA DO LJUBLJANE IN NA

"Paris"\$182.00

"Ile de France".....\$185.00

Prekrižite si vaše rezervacije sedaj. Vprašajte našega bilajnega zastopnika (popolna pojasnila).

FRENCH LINE

115 North Michigan Avenue

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

Chic

NEHVALEŽNOST

Odlomek iz zbirke "Med padarji in zdravniki"

Nikoli nisem obrajtal priznanih pregovorov in rekov. Ne vem, če se danes dajejo v šoli za naloge teme, kakor so jih nam dajali profesorji. Ne bom jih pregovarjal, je bil pač čas tak. Kateri so umrli, naj počivajo v miru, še živim pa še dolgo zasluženi penziji!

Enkrat smo dobili za šolsko nalogo lep rek: Obleda dela človeka. Kakor je navidez ta rek resničen, tako je neumen, ko vemo, da vides ni nič in se pogosto skriva pod lepo obleko bedak ali pa celo lopov. Edina možna resničnost zveze besed obleka, človek in delati je: Človek dela obleko. Tako sem se za najnujmo profesorju Suhuču v šesti šoli napisal v tem smislu šolsko nalogo, pa se mi ni upal dati dvojke. Prav tako sem že črtal večino narodnih pregovorov, saj ni v njih nikake življenjske modrosti, temveč so ti pregovori le zelo verno zrcalo plitke vsakdanjosti.

Med vsimi pregovori se mi je pr zdelo, da vse svet najbolj bolestno izgovarja že tisoletja, nemara že prav od Adama sem, tole resnico: Nehvaležnost je plačilo sveta! Komaj prične človeko revše izrekat prve besede, ga že udijo: Za vsako reč, ki je dobila, se moraš zahvaliti. Potem

gre skozi vse mučeništvo šolskih let zlato pravilo: Bodi hvaležen brez konca in kraja. Vsem čednostim so postavljena nasprotstva: poštenosti goljufivost, ljubezni sovražstvo, ponižnost, napuh, vendar ni nobenega pregovora, ki bi označeval nečednost za splošno lastnost, čednost pa za izjemo. Dolgo sem ugibal, zakaj je prav hvaležnost tako redka med dišečimi cvetkami različnih čednosti. Nazadnje so mi pa moji padaraki došivljaji razsvljal to uganko.

Kakor vsakega medicinskega, so tudi mene ispraševali bolniki za svet v tej ali oni bolezni. Ker sem živel takrat v dobrih razmerah in sem vedel, da gleda budno oko diplomiranih obrtnikov na vsak moj korak, sem dosledno odklanjal vsakršno plačilo. Opačil sem, da niti revežu, ki mi je molal zadnjih svojih pet dinarjev, ni bilo všeč, da jih nisem vzel.

"Si pa drugič ne bom upal," so se mi bolniki nerodno zahvaljevali. Vsa mi je valjeval, celo podtikal denar.

"To je vendar moja reč, če delam zaostoj," sem jim odgovarjal pri slovesu.

"Ze res, pa vendar..." je bil stalen odgovor v njihovih zadregi.

"Kaj vendar?" sem kajkrat povzel, da bi zvedel vzrok njihovega neumevanja, toda nič pametnega niso mogli navesti.

Ko sem arečaval pomeje te ljudi, so me sicer hvaležno pohvalili, vendar pa je bilo v